

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังจะได้อธิบายโดยสังเขปดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ

วัชร ทรัพย์มี (2523 : 56, 15) ให้ความหมายของความสนใจไว้ว่า ความสนใจคือ ความรู้สึกจตุลอยากรู้ อยากเห็น อยากกระทำให้สิ่งที่ตนสนใจ ความสนใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนหรือการทำงาน และความสนใจ เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และมีอิทธิพลต่อการที่บุคคลจะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพนั้นมากน้อยเพียงใด แอน โร (Anne Roe 1964:85) กล่าวว่าความสนใจมีความสำคัญต่อจิตวิทยาการงานอาชีพ เพราะการประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจที่มีต่ออาชีพนั้น ความสนใจเป็นสิ่งที่บุคคลชอบ ให้ความสนใจ สังเกต นึกถึงหรือกระทำด้วยความพอใจ และสนุกสนานเพลิดเพลิน จากข้อความดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ความสนใจในอาชีพ หมายถึง ความชอบ ความสนใจต่ออาชีพใดอาชีพหนึ่งอันจะทำให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะเลือกประกอบอาชีพนั้น ๆ ในภายหน้า

กินซ์เบอร์ก (Ginzberg 1966 : 47-57) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความสนใจไว้ในทฤษฎีการเลือกอาชีพ ดังหลักการข้อหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า "กระบวนการเลือกอาชีพเป็นการผสมผสานความต้องการของบุคคลที่จะเลือกอาชีพให้สนองความต้องการ ความสนใจ และเหมาะสมกับความสามารถของบุคคลโดยตระหนักถึงโอกาสที่จะได้ประกอบอาชีพนั้น" นอกจากนี้ ฮอลแลนด์ นิโคล และ ชาร์ฟ (Holland and Nichols 1964 : 43, 235-242; Sharf 1970 : 17, 258-262) ศึกษาพบว่า การตัดสินใจ เปลี่ยนวิชาเอกของนักศึกษาในวิทยาลัยเนื่องจากการขาดความสนใจ เป็นเหตุสำคัญ สาเหตุรองลงมาคือขาดความถนัดในวิชาชีพ และพบว่านักศึกษาชายให้ความเห็นว่าความสนใจของบุคคลมีความสำคัญยิ่งกว่าความสามารถด้านสติปัญญาในการตัดสินใจเลือกอาชีพ และ ซูเปอร์ (Super 1962 cited by Kuder 1975 : 43) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ พบว่าความสนใจเป็นตัวกำหนดในการเลือกเรียนและเลือกประกอบอาชีพมากกว่าตัวชี้บอกตัวอื่น เช่น ความถนัด สถานภาพทางสังคม บุคลิกภาพ

พัฒนาการของความสนใจในอาชีพ

กินซ์เบอร์ก (Ginzberg 1966 : 47-57) กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของความสนใจในอาชีพของบุคคลไว้ว่า เด็กเริ่มมีความสนใจในอาชีพเมื่ออายุ 6 ถึง 10 ปี แต่เป็นความคิดอย่างเพื่อฝันโดยคิดว่าโตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไร โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงและความเป็นไปได้ ระยะเวลา 11 ถึง 17 ปี เด็กจะเลือกอาชีพโดยยึดองค์ประกอบของตนเอง เช่น ความสนใจ ความสามารถ และค่านิยม โดยไม่ได้พิจารณาถึงองค์ประกอบส่วนอื่น เช่น ความต้องการของตลาดแรงงาน เมื่อเด็กอายุเกิน 17 ปีขึ้นไป เด็กจะเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงองค์ประกอบของตนเอง ลักษณะของอาชีพ โอกาสที่จะเป็นไปได้นั้น เป็นการเลือกที่พิจารณาตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

ความสนใจเป็นสิ่งที่เกิดไ้จากการเรียนรู้ และมีการพัฒนาขึ้นตามประสบการณ์ของชีวิต การเจริญเติบโตของร่างกาย สิ่งแวดล้อม เช่าว่ปัญญา วุฒิกวาระ และความแตกต่างด้านเพศล้วนเป็นส่วนรวมในการก่อให้เกิดการพัฒนาความสนใจจากวัยเด็กสู่วัยรุ่นและถึงวัยผู้ใหญ่ (Garrison 1956 : 130-132)

รูปแบบของความสนใจ

ซูเปอร์ (Super and Crites 1968 : 378-380) ได้แบ่งความสนใจออกเป็น 4 แบบในรูปของการแสดงออกดังนี้

1. การแสดงออกถึงความสนใจ (Expressed Interest) หมายถึง ความสนใจที่แสดงออกทางภาษา เป็นคำพูดที่แสดงออกถึงความสนใจในวัตถุ กิจกรรม งานหรืออาชีพ เช่น พูดว่า "เมื่อผมโตขึ้น ผมอยากเป็นตำรวจ"
2. การกระทำกิจกรรมที่สนใจ (Manifest Interest) หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานอาชีพที่เราสนใจอย่างจริงจัง เช่น นักเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมนุมศิลปการละคร และการที่ใช้เวลาวางที่มีอยู่กับงานอดิเรกที่ชอบ
3. ความสนใจที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม (Tested Interest) หมายถึง ความสนใจที่ได้จากการถูกทดสอบด้วยแบบสอบถาม โดยมีสมมติฐานว่าความสนใจในกิจกรรมอย่างหนึ่ง จะทำให้เรามีความรู้ในกิจกรรมนั้นเพิ่มมากขึ้น จำนวนของความรู้หรือข้อมูลดังกล่าวนี้เองที่เราสามารถวัดได้

4. ความสนใจที่ได้จากการใช้แบบสำรวจ (Inventoried Interest) เป็นการประเมินความสนใจซึ่งขึ้นอยู่กับคำตอบเกี่ยวกับความชอบ ไม่ชอบในกิจกรรมนั้น ๆ โดยใช้แบบสำรวจ คำตอบที่ได้จากแบบสำรวจนี้ได้มีการทดลอง ศึกษา ได้จัดทำอยู่ในรูปของการให้คะแนนคำตอบ ซึ่งต้องอาศัยวิธีการทางสถิติเพื่อแปลความหมายของข้อมูล

การประเมินความสนใจในอาชีพ

แจคเกอร์ และ โฟรลิช (Jager and Froeichlich อ้างถึงใน สุมรินทร์ กันทอง 2523 : 16) ได้อธิบายถึงวิธีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจไว้ 4 ประการ ดังนี้คือ

1. สังเกตความเป็นไปของแต่ละบุคคล
2. ศึกษาความสนใจต่าง ๆ ที่บุคคลแต่ละคนแสดงออกมา
3. ศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นกระทำ
4. ใช้แบบสำรวจความสนใจประเมินโดยตรง

คาร์เตอร์ (Carter, cited by Horrocks 1951 : 488) ได้กล่าวถึงวิธีการประเมินความสนใจในอาชีพของบุคคลที่มีความสนใจในอาชีพใดได้จาก

1. การให้บุคคลกล่าวถึงอาชีพที่ตนจะเลือกเป็นคำพูดออกมา
2. การใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ
3. การสังเกตปฏิกิริยาของบุคคลต่ออาชีพที่กระทำอยู่
4. การเข้าร่วมในโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ ของบุคคล
5. การประกอบอาชีพของบุคคลนั้น

นอกจากนี้ พาวเวลล์ (Powell 1963 : 337-338) ได้เสนอแนะวิธีการประเมินความสนใจไว้ดังนี้คือ

1. ใช้แบบสำรวจความสนใจ (Interest Inventories) แบบสำรวจนี้จะประกอบด้วยข้อความที่เกี่ยวกับกิจกรรมในอาชีพต่าง ๆ โดยให้บุคคลแสดงความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบต่อข้อความต่าง ๆ เหล่านั้น

2. ใช้แบบสอบถามปลายเปิด (Openended Questionnaires) โดยให้บุคคลมีอิสระที่จะตอบคำถามต่าง ๆ ได้ตามความรู้สึกที่แท้จริงของตน

3. ใช้การสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งจะช่วยให้ผู้สัมภาษณ์ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้

ทอลเบอร์ท (Tolbert 1974 : 88-89) กล่าวว่าความสนใจที่ได้จากการตอบแบบสำรวจมีความแน่นอนมากกว่าความสนใจที่แสดงออกด้วยกริยาอาการ บอร์เกินและเซลลิง (Borgend and Seling 1978 : 536-543) ได้ศึกษาเรื่องการเลือกอาชีพและการสำรวจความสนใจในอาชีพ ให้อธิบายแนะว่าแบบสำรวจความสนใจในอาชีพเป็นสิ่งที่ใช้ได้ดีเพื่อประกอบการให้การปรึกษาด้านอาชีพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพซึ่งคณะผู้วิจัยร่วมกันสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

พัฒนาการด้านอาชีพ และการเลือกอาชีพของบุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสนใจในอาชีพ ดังจะได้อธิบายถึงทฤษฎีต่อไปนี้คือ

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินซ์เบิร์ก (Theory of Career Development)

กินซ์เบิร์ก (Ginzberg 1966 : 47-57) ได้ศึกษาพัฒนาการที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลกับกลุ่มตัวอย่างในระดับอายุต่าง ๆ กัน และได้พัฒนาเป็นทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพขึ้น เขาอธิบายไว้ว่า พัฒนาการทางอาชีพนั้นเป็นการพัฒนาต่อเนื่องตามลำดับอายุตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งวัยเสื่อม การตัดสินใจเลือกอาชีพจึงไม่ใช่การตัดสินใจเพียงครั้งเดียวแต่จะเป็นกระบวนการตัดสินใจที่เป็นลำดับต่อเนื่องกันไป และจะสิ้นสุดลงด้วยการผสมผสานระหว่างความต้องการ ความสนใจ ความสามารถกับความเป็นจริงในโลกของงาน กินซ์เบิร์ก (Ginzberg 1972, cited by Osipow 1973 : 91) ได้กล่าวถึงหลักการของพัฒนาการด้านอาชีพไว้ดังนี้คือ

1. กระบวนการเลือกอาชีพและพัฒนาการทางอาชีพ เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดช่วงชีวิต มิได้จำกัดเพียงในช่วงวัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเท่านั้น

2. กระบวนการเลือกอาชีพมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อาชีพของบุคคลจะไม่ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจทางอาชีพในระยะแรก ๆ การตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพของบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้อาชีพที่ตนเองสนใจและเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด บุคคลจะยอมเสียเวลาหรือค่าใช้จ่ายจำนวนมากเพื่อที่จะแสวงหาอาชีพที่ตนสนใจ

3. การเลือกอาชีพเป็นการแสวงหาอาชีพที่เหมาะสมกับบุคคลมากที่สุดเท่าที่โอกาสที่เขามีอยู่จะอำนวยให้ได้ โดยการเลือกอาชีพนั้นจะเป็นการสนองตอบความต้องการ ความพึงพอใจของตนมากที่สุด

กินซ์เบอร์กได้แบ่งช่วงการเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ระยะคือ

1. ระยะเพ้อฝัน (Fantasy Period) เริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงอายุ 11 ปี การเลือกอาชีพในระยะนี้เป็นกระบวนการเลือกอาชีพแบบเพ้อฝัน คิดว่าโตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไร โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นไปได้และความสามารถของตนเอง

2. ระยะทดลองเลือกอาชีพ (Tentative Period) อยู่ในช่วงอายุ 11 ถึง 17 ปี ระยะนี้การเลือกอาชีพยังเป็นการเลือกที่ยึดองค์ประกอบเกี่ยวกับตนเองอยู่ เช่น คำนึงถึงความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง การเลือกอาชีพยังเป็นการทดลององค์ประกอบอื่นๆ เช่น ความต้องการของตลาดแรงงาน คุณสมบัติที่จำเป็นของอาชีพนั้น ๆ ยังไม่ได้นำมาพิจารณา ระยะนี้แบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1 ขั้นการเลือกอาชีพโดยยึดความสนใจ (Interest Stage) ระยะนี้ความสนใจเป็นพื้นฐานขั้นแรกในการเลือกอาชีพ โดยไม่คำนึงถึงความสามารถที่แท้จริง

2.2 ขั้นการเลือกอาชีพโดยยึดความสามารถ (Capacity Stage) ระยะนี้จะคำนึงถึงความสามารถของตนเอง แต่ความรู้ในความสามารถของตนยังไม่สมบูรณ์ การเลือกยังเป็นการทดลอง

2.3 ขั้นการเลือกอาชีพโดยยึดค่านิยม (Value Stage) ช่วงนี้ค่านิยมจะมีความสำคัญมากกว่าความสนใจ ความสามารถ

2.4 ขั้นการเปลี่ยนแปลง (Transition Stage) ระยะนี้เป็นระยะหัวเลี้ยว หัวต่อที่เด็กจะมีความตื่นตัวจากความคิดความปรารถนาในวัยเด็ก มาคิดคำนึงถึงองค์ประกอบของความเป็นจริงมากขึ้น จะมีการประนีประนอมกันระหว่างความสนใจ ความสามารถ และค่านิยม แต่องค์ประกอบที่แท้จริงยังไม่เข้ามาในกระบวนการเลือก ระยะนี้ยังอยู่ในขั้นทดลองเลือก

3. ระยะพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง (Realistic Period) อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 17 ปี จนถึงวัยผู้ใหญ่ บุคคลจะพิจารณาเลือกอาชีพโดยการประนีประนอมระหว่างความ

ต้องการของตนเองกับโอกาสที่เป็นไปได้ตามสภาพความเป็นจริง ภายใต้นี้ยังแบ่งเป็นชั้นต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ขั้นการสำรวจ (Exploration Stage) เป็นขั้นที่บุคคลพยายามให้การตัดสินใจ เลือกเป็นสิ่งที่ตรงกับความเป็นจริง

3.2 ขั้นการรวมตัวของความคิดที่จะตกลงใจเลือกอาชีพ (Crystallization Stage) อยู่ในช่วงอายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป ขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลยอมรับคุณภาพของตนเองตามความเป็นจริง และลักษณะของอาชีพที่ตนจะเลือกต่อไป

3.3 ขั้นการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจง (Specification Stage) เป็นระยะที่บุคคลฝึกหัดความรู้ ประสบการณ์ในเฉพาะงานด้านใดด้านหนึ่ง เป็นการสนับสนุนการตัดสินใจ

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ (Theory of Vocational Development)

ซูเปอร์ (Super, cited by Tolbert 1974 : 31-37) เป็นผู้เสนอหลักการและสาระสำคัญดังนี้

1. บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ การเลือกอาชีพจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ความสามารถหลาย ๆ ด้านในตัวบุคคล (Multipotentiality) ทำให้บุคคลแต่ละคนมีคุณสมบัติเหมาะสมกับอาชีพแต่ละอาชีพต่างกัน
3. อาชีพแต่ละอาชีพมีแบบแผนของลักษณะความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพที่กว้างพอที่จะทำให้บุคคลแต่ละคนเหมาะสมกับอาชีพที่ต่างกันไป บุคคลหนึ่งจะมีความเหมาะสมสำหรับหลายอาชีพได้ และอาชีพหนึ่งก็อาจจะเหมาะสมสำหรับคนหลายประเภท
4. การเลียนแบบและบทบาทของรูปแบบการประกอบอาชีพ เด็กวัยรุ่นจะสนใจงานอาชีพโดยเลียนแบบจากอาชีพของบิดามารดาหรือบุคคลอื่นที่ตนประทับใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาความสนใจ ในอาชีพของวัยรุ่น
5. ความสนใจในอาชีพ ความสามารถ สภาพแวดล้อมของชีวิต และการทำงาน ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและประสบการณ์

ดังนั้นการตัดสินใจ เลือกอาชีพและการปรับตัวในอาชีพจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

6. กระบวนการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล เป็นไปตามลำดับขั้นดังนี้คือ

6.1 ขั้นการเจริญเติบโต (Growth Stage) เริ่มตั้งแต่เกิดจนอายุ 14 ปี เป็นระยะที่เด็กกำลังเจริญเติบโต

6.2 ขั้นการสำรวจ (Exploration Stage) ระหว่างอายุ 15 ถึง 24 ปี เป็นระยะที่บุคคลพยายามทำความเข้าใจตนเอง สำรวจตนเอง สำรวจอาชีพในขณะที่อยู่ในระหว่างศึกษาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือในขณะการฝึกงาน เพื่อที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองและเริ่มทำงานในอาชีพที่ได้เลือกไว้

6.3 ขั้นการสร้างหลักฐาน (Establishment Stage) ระหว่างอายุ 25-44 ปี เป็นระยะที่บุคคลต้องการมีครอบครัว มีอาชีพแน่นอน มีบทบาทในสังคม มีบ้านอยู่อาศัย สร้างหลักฐานมั่นคงไว้กับตนเอง

6.4 ขั้นชีวิตที่มั่นคง (Maintenance Stage) ระหว่างอายุ 45 ถึง 64 ปี เป็นระยะที่เห็นความสำคัญของครอบครัว สร้างความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน พยายามทำตนให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม

6.5 ขั้นของความเสื่อม (Decline Stage) ตั้งแต่อายุ 65 ปีขึ้นไป เป็นระยะที่ทำงานน้อยลง มีความรับผิดชอบและมีบทบาทในสังคมน้อย

7. ระดับของอาชีพ (เช่น อาชีพระดับวิชาชีพ ระดับใช้ทักษะ ระดับใช้แรงงาน) ความมั่นคงของการประกอบอาชีพ (เปลี่ยนงานบ่อยหรือไม่) ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ ระยะเวลาในการทดลองปฏิบัติงานและทำงานประจำ แบบแผนของอาชีพเหล่านี้ขึ้นอยู่กับสถานะด้านเศรษฐกิจและสังคม ความสามารถด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ และโอกาสที่บุคคลได้รับ

8. การพัฒนาอาชีพของบุคคลควรได้รับการแนะแนวทางในทุกช่วงของชีวิต บุคคลควรได้รับการแนะแนวอย่างเหมาะสมโดยการพัฒนาความสามารถ ความสนใจ พัฒนาความรู้สึกรักอาชีพที่บุคคลมีต่อตนเอง รู้จักตนเองโดยใช้แบบทดสอบต่าง ๆ การทดลองปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น

9. การพัฒนาอาชีพเป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่กล่าวถึงได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การได้รับการศึกษาจากโรงเรียนและสังคมรอบตัวของบุคคล ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้บุคคลพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง รู้จักตนเอง รู้จักความสัมพันธ์ ความถนัด และความสามารถ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลรู้จักประสานความสามารถของตนเองกับโอกาสที่เป็นจริงได้

10. ความเปลี่ยนแปลงของแบบแผนของอาชีพ ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว สติปัญญา ความสามารถ ความสนใจของบุคคล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกับการพัฒนาบุคคลในแต่ละช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

11. ความพึงพอใจในงานขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล สถานะ และบทบาทของบุคคล บุคคลจะเกิดความพึงพอใจในงาน ถ้านานนั้นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความสามารถของเขา และการที่บุคคลได้มีสถานะและบทบาทในงานนั้นตามที่เขาคงการ ระดับของความพอใจนี้จะขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคล

12. งาน คือ วิถีทางแห่งชีวิตของบุคคล การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน จะขึ้นกับการที่บุคคลได้เลือกงานที่เหมาะสม เข้ากันได้กับความสามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพ ความถนัด ค่านิยม และวิถีชีวิต ตามบทบาทที่บุคคลนั้นเลือกแล้ว

ทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของบุคคล (Traits and Factors Theory) ได้กล่าวถึงหลักการการเลือกอาชีพของแฟรงค์ พาร์สัน (Frank Parsons) ซึ่งกล่าวไว้ว่าบุคคลแต่ละคนแตกต่างกันในความถนัด ความสนใจ และบุคลิกภาพ งานแต่ละชนิดต้องการลักษณะและองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ฉะนั้นบุคคลที่แตกต่างกันจะเลือกประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ซึ่งมีหลักการดังต่อไปนี้ (Crites 1969 : 90-91)

1. ความเข้าใจตนเอง บุคคลจะทำความเข้าใจคุณสมบัติและองค์ประกอบของตนเอง เช่น ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ความใฝ่ก้าวหน้า และขีดจำกัดของตน

2. ความเข้าใจในอาชีพ บุคคลควรมีความรู้ความเข้าใจถึงความต้องการของงาน เงื่อนไขในการประสบความสำเร็จในอาชีพ มีประโยชน์ โทษ รายได้ และโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ

3. การมองความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและอาชีพได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นการวิเคราะห์ทศความจริงทั้งสองประกอบกันเพื่อเลือกอาชีพที่เหมาะสมที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในที่นี้จะกล่าวถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งจะมีผลทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกประกอบอาชีพนั้นในภายหน้า ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ระดับชั้นเรียนกับความสนใจในอาชีพ

เมื่อพิจารณาจากงานตามขั้นพัฒนาการทางอาชีพของ ซูเปอร์ (Super, cited by Osipow 1973 : 138-139) พบว่าช่วงอายุ 14 ถึง 18 ปี เป็นระยะที่มีการก่อตัวของความสนใจในอาชีพ (Crystallization) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในอาชีพที่ยังไม่แน่นอน จนกระทั่งอายุ 18 ถึง 21 ปี จึงจะมีการพัฒนาความสนใจในอาชีพที่เฉพาะเจาะจง (Specification) มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสตรอง (Strong, cited by Powell 1963 : 336) ซึ่งได้ศึกษาติดตามผลของคะแนนความสนใจในอาชีพจากการใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ พบว่าคะแนนความสนใจในอาชีพจะมีความคงที่มากขึ้นเมื่ออายุ 17 ปีขึ้นไป

โรเบอร์ และ การ์ฟิลด์ (Roerber and Garfield, cited by Horrocks 1951 : 481-482) ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนมัธยมเกรด 9 ถึง 12 จำนวน 1,995 คน พบว่า นักเรียนให้ความสนใจในอาชีพกับอาชีพที่สัมพันธ์กับงานโตตอบจดหมาย ช่างในโรงงาน เซลแมน และนักออกแบบ เพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียน ส่วนอาชีพที่นักเรียนให้ความสนใจลดลงตามระดับชั้นเรียน ได้แก่ อาชีพเกษตรกร นักบิน งานเกี่ยวกับเครื่องจักรกล นักดนตรี และงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

เบรดเลย์ (Bredley, cited by Horrocks 1951 : 482-484) ศึกษาการกระจายการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมเกรด 7 ถึง 12 พบว่า ในแต่ละระดับชั้นเรียน นักเรียนให้ความสนใจอาชีพเกี่ยวกับงานวิชาชีพในจำนวนใกล้เคียงกันและให้ความสนใจอาชีพที่ง่กัษะและอาชีพที่ใช้แรงงานน้อยมาก

เวนรอต (Weinroth 1974 : 1453 A อ้างถึงใน กัญญา ลินทรตันศิริกุล 2518) ศึกษาความสนใจในอาชีพของเด็กนักเรียนหญิงเกรด 8 ถึง 12 อายุระหว่าง 13 ถึง 18 ปี ในเขตเมืองเทียโฮกา (Tioga) และพอตเตอร์ (Potter) ในรัฐเพนซิลวาเนีย โดยใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของแฮชแมนไกเกอร์ (Hachman-Gaither Vocational Interest Inventory) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยจะมีความสนใจในอาชีพ

กว้างกว่าวัยรุ่นที่มีอายุสูงกว่า

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย ใต้แก่

ในปี 2529 อนงค์ สุกุลคู นิภา วัฒนเวทิน และชมาธร พันธุมโพธิ์ ทำการสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ โดยใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพที่คณะผู้วิจัยร่วมมือกันสร้างขึ้น ผลปรากฏว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสนใจในอาชีพไม่ต่างกันกล่าวคือ ทั้งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ต่างมีความสนใจในหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุด

2. เพศกับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

แฟรงกลิน (Franklin, cited by Horrocks 1951 : 486-487) ศึกษา นักเรียนจำนวน 1,600 คน โดยใช้วิธีสอบถามเป็นระยะ ๆ ถึง 3 ครั้งในช่วงเวลา 1 ปี พบว่า เด็กชายจะมีความสนใจในอาชีพเหมือนเดิม คิดเป็นร้อยละ 45.0 ถึง 67.0 ในขณะที่เด็กหญิงจะมีความสนใจในอาชีพเหมือนเดิม คิดเป็นร้อยละ 64.0 ถึง 75.0 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเด็กหญิงมีความคงที่ของความสนใจในอาชีพมากกว่าเด็กชาย

ลีห์แมน และ วิทตี้ (Lehman and Witty 1936, cited by Roe 1964: 88) ศึกษา กลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 8 ปี 6 เดือน ถึง 18 ปี 6 เดือน จำนวน 26,878 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะสนใจในอาชีพที่ขึ้นอยู่กับโต๊ะ อาชีพที่เกี่ยวกับความงาม อาชีพเกี่ยวกับการบริการการสอน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศชายจะสนใจในอาชีพเกี่ยวกับการเดินทาง การมีความเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกายภาพ และงานที่ได้ออกคำสั่งผู้อื่น

ฟอกซ์ (Fox 1947, cited by Powell 1963 : 336) ศึกษา นักเรียนเกรด 9 ในระยะเวลาห่างกัน 2 เดือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใต้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเคอร์ พบว่า นักเรียนชายจะมีความคงที่ของความสนใจในอาชีพวิทยาศาสตร์ ดนตรี ศิลปะ เครื่องจักรกล การคำนวณ การบริการทางสังคม งานเสมียน งานค้ำนวรรณกรรม และงานชักชวนโฆษณา ตามลำดับ นักเรียนหญิงจะมีความสนใจคงที่ในงานค้ำนบริการสังคม วรรณกรรม วิทยาศาสตร์ ดนตรี ศิลปะ งานเสมียน การคำนวณ เครื่องจักรกล และการชักชวน

โฆษณา ตามลำดับ

สตรอง (Strong 1954 : 216-228) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาเรื่องความสนใจในอาชีพ พบว่าเด็กเลือกอาชีพตามความสนใจของตนเอง ในด้านความแตกต่างระหว่างเพศ พบว่า โดยส่วนรวมแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย เพศชายสนใจเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ การเมือง กฎหมาย ทหาร และอาชีพที่มีลักษณะโลดโผนตื่นเต้น ส่วนเพศหญิงจะมีความสนใจในงานศิลปะ คนตรี กิจกรรมทางวรรณคดี บัญชี ครู และด้านสังคมสงเคราะห์

อีเซล และ ทาเท (Ezell and Tatate 1955 : 217-222) ศึกษาเกี่ยวกับการมองอนาคตของเด็กมัธยมปลายจำนวน 1,572 คน พบว่า นักเรียนให้ความสนใจในงานวิชาชีพ มากที่สุด โดยที่นักเรียนชายจะสนใจอาชีพเกี่ยวกับการค้า การเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม เป็นอันดับรองลงมา ส่วนนักเรียนหญิงสนใจในอาชีพเกี่ยวกับเสมียน การค้า การตกแต่ง และการบริการ เป็นอันดับรองลงมา

โครเวลล์ (Crowell 1970 : 2680 A) ศึกษาพบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนชายสนใจอาชีพกลางแจ้ง งานทางด้านจักรกล งานด้านคำนวณ และงานด้านวิทยาศาสตร์ ส่วนนักเรียนหญิงสนใจในงานศิลปะ งานวรรณกรรม งานคนตรี งานบริการสังคม และงานเสมียน

แวกเนอร์ (Wagner 1979 : 1353 A) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนมัธยมปลาย จำนวน 1,702 คน ในรัฐมิชิแกน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 ถึง 1975 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ Strong Vocational Interest Blank (SVIB) พบว่าความสนใจในอาชีพของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคล้ายคลึงกัน

ฮอร์ค (Hawkes 1978 : 2064 A) ศึกษาถึงความคงที่ของความสนใจในอาชีพของนักเรียนเกรด 9 ใน Frederick County เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ Ohio Vocational Interest Survey (OVIS) และมีการติดตามผลเมื่อนักเรียนเรียนอยู่เกรด 11 พบว่า นักเรียนชายมีความคงที่ในเรื่องความสนใจในอาชีพมากกว่านักเรียนหญิง

ซาอิมาน (Zaaiman 1980 : 4563 A) ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพและการเลือกอาชีพของเพศชายและเพศหญิง โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยครู เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 19 Field Interest Inventory (19 FII) พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีแบบแผน

ความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน

คอฟแมน (Coffman 1981 : 187 A) ได้ศึกษาผลกระทบของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมทางอาชีพ ความสนใจในอาชีพ และแบบแผนการเลือกอาชีพในเพศชายและเพศหญิงกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เกรด 7 จำนวน 189 คน ผลการวิจัยในส่วนเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพพบว่า เพศหญิงมีการพิจารณาอาชีพและมีความสนใจในอาชีพที่กว้างขวางกว่าเพศชาย

สำหรับงานวิจัยในประเทศ ได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

พรณราย นิมขุนทด (2512) ศึกษาความมีนัยสำคัญของบุคลิกภาพในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดราชบุรี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองสำหรับสำรวจความสนใจในการเลือกอาชีพ และแบบทดสอบบุคลิกภาพที่คัดแปลงมาจาก Edward Personal Preference Schedule ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีบุคลิกภาพต่างกันมีความสนใจในการเลือกอาชีพต่างกัน และนักเรียนชายสนใจเกี่ยวกับอาชีพทางเทคนิควิทยา เช่น วิศวกร ช่างเทคนิค และช่างอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ส่วนนักเรียนหญิงสนใจอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล พนักงานบริการต่าง ๆ มากที่สุด

ณรงค์ศักดิ์ คิติโสคา ประจวบ ประภาวงศ์ หวัน ประพาน และอำไพ จิตต์วัฒน์ (2516) ได้ทำการวิจัยเรื่อง " การเปรียบเทียบความสามารถ ความสนใจ และความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2515 ระหว่างโรงเรียนมัธยมแบบประสมกับโรงเรียนสายสามัญ" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดตามลำดับดังนี้คือ สกลนคร เชียงใหม่ สงขลา และกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของกรมวิชาการ และแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกันประการหนึ่งคือนักเรียนชายสนใจในงานกลางแจ้ง งานค้าปลีก งานค้าวิทยาศาสตร์ งานโฆษณาชักชวน และงานคำนวณ ส่วนนักเรียนหญิงสนใจงานบริการสังคม งานวรรณกรรม และงานเสมียน

สวัสดิ์ ประทุมราช และคณะ (2519 : 50) ทำการวิจัยเกี่ยวกับแบบสำรวจความสนใจในอาชีพฉบับที่แปลและดัดแปลงมาจากแบบสำรวจความสนใจในอาชีพชุด The Kuder Preference Record Vocational Form C พบว่า นักเรียนชายมีความสนใจในกลุ่มอาชีพ

งานจักรกล งานคำนวณ งานวิทยาศาสตร์ งานโฆษณาชักชวน และงานกลางแจ้ง ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพงานคำนวณ งานวรรณกรรม งานบริการสังคม และงานเสมียน

พิมพ์ พร้อมถกล (2522) ได้ตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีของแบบสำรวจความพอใจในอาชีพของฮอลแลนด์กับนักเรียนไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกันตามเพศ

ผลการวิจัยของอัญชลี บุปผาพิบูลย์ (2522) ในส่วนที่เกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสำรวจความสนใจของคูเดอร์ ปรากฏว่านักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานนอกสำนักงาน งานศิลปะ ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในงานนอกสำนักงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานบริการสังคม และงานวิทยาศาสตร์ และพบว่านักเรียนหญิงไม่สนใจงานด้านจักรกลเลย

สุนทรรัตน์ กั้นหลง (2523) ได้ตรวจสอบความตรงของแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเดอร์ พบว่า นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพงานกลางแจ้งมากที่สุด รองลงมาคืองานวรรณกรรม และงานด้านวิทยาศาสตร์ ส่วนนักเรียนหญิงสนใจในงานด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด งานโฆษณาชักชวน งานดนตรี รองลงมาตามลำดับ และพบว่านักเรียนชายและหญิงสนใจในอาชีพงานกลางแจ้ง งานจักรกล และงานวิทยาศาสตร์ ต่างกันโดยนักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพงานกลางแจ้ง งานจักรกล และงานวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนหญิง ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพงานบริการสังคม งานคำนวณ และงานเสมียนสูงกว่านักเรียนชาย

ผลงานวิจัยส่วนหนึ่งของมารศรี กองเกตุ (2524) ซึ่งสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชายและหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของฮอลแลนด์ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน โดยนักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคืองานฝีมือและงานกลางแจ้ง งานสำนักงานและเสมียน งานจัดการและค้าขาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี บุปผาพิบูลย์ (2522) ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุดเหมือนนักเรียนชาย รองลงมาคือ งานสำนักงานและเสมียน งานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรรัตน์ กั้นหลง (2523)

อนงค์ สุกุลุ นิภา วัฒนเวทิน และ ชมาธร พันธุ์โพธิ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจความสนใจในอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกันคือ นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสนใจในอาชีพทหาร ช่างเทคนิควิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ตำรวจ วิศวกร แพทย์ สถาปนิก นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสนใจในอาชีพพยาบาล แพทย์ ค้าขาย ครู-อาจารย์ เลขานุการ นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสนใจในอาชีพ ทหาร ตำรวจ วิศวกร ข้าราชการฝ่ายปกครอง ทหารม้า เลี้ยงสัตว์ นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสนใจในอาชีพพยาบาล นักธุรกิจ ครู-อาจารย์ พนักงานธนาคาร เลขานุการ

3. อาชีพของบิดาและอาชีพของมารดากับความสนใจในอาชีพ

มอเซอร์ (Moser 1952, cited by Powell 1963 : 375) ได้ศึกษาอิทธิพลของบิดามารดาต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 500 คน พบว่า วัฒนธรรม บรรยากาศแวดล้อมที่บ้าน สถานภาพของบิดามารดา ตัวอย่างจากบิดามารดา จะเป็นตัวการที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อความสนใจในอาชีพและการตัดสินใจ เลือกอาชีพของบุตร

อีเซล และ ทาเทท (Ezell and Tatate 1955 : 217-222) ศึกษาพบว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเพศชายสนใจในอาชีพที่สืบต่อจากบรรพบุรุษ อาชีพที่ใช้วิชาชีพชั้นสูง การค้า การเกษตรกรรม และการอุตสาหกรรม ส่วนนักเรียนหญิงสนใจในอาชีพวิชาชีพชั้นสูง เสมียน การค้า และงานในบ้าน

แจนเซน (Janssen 1983 : 2804 A) ศึกษาถึงความปรารถนาและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาและอาชีพของบุตร กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมปลายจำนวน 10,317 คน ใน Wisconsin ปี ค.ศ. 1957 พบว่า อาชีพของบิดามีความสำคัญต่อความปรารถนาและความคาดหวังในด้านการศึกษาและอาชีพของบุตรชาย ในขณะที่อาชีพของมารดาจะมีความสำคัญต่อความปรารถนาและความคาดหวังในด้านการศึกษาและอาชีพของบุตรสาว

สำหรับงานวิจัยในประเทศ มีดังต่อไปนี้

พิมพ์ พรอมถกล (2522) ได้ตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีของแบบสำรวจความพอใจในอาชีพของฮอลแลนด์กับนักเรียนไทย พบว่า นักเรียนมีความสนใจไม่แตกต่างกันตามตัวแปรอาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง นั่นหมายถึงนักเรียนมีความสนใจในอาชีพไม่สอดคล้องกับอาชีพของบิดามารดาตัวเอง

สมจิต อภิชนาพงศ์ (2523 : 46) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว กับตัวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2523 ในจังหวัดชุมพร จำนวน 432 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพมาตรฐานของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า นักเรียนที่บิดามารดาอาชีพต่างกันจะมีความสนใจในอาชีพแต่ละประเภทไม่แตกต่างกัน

มารศรี กองเกตุ (2524) ได้วิจัยพบว่า อาชีพของบิดาและอาชีพของมารดาไม่มีผลต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน

ในปี พ.ศ. 2529 อนงค์ สุกุลู นิภา วัธนเวคิน และษมาธร พันธุ์โพธิ์ต่างสำรวจพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสนใจในอาชีพไม่ตรงตามหมวดอาชีพของบิดาและมารดา มีเพียงหมวดอาชีพวิชาชีพ วิชาการ เท่านั้น ที่นักเรียนสนใจในอาชีพเหมือนอาชีพของบิดาและมารดา

4. ระดับการศึกษาของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

แบลคเบอร์น (Blackburn 1975 : 4152 A) ศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อความปรารถนาและความคาดหวังในด้านการศึกษาและอาชีพของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมปลายใน Northeast Texas จำนวน 428 คน พบว่าคะแนนของความปรารถนาและความคาดหวังทางด้านการศึกษาและอาชีพของนักเรียน จะสูงขึ้นในกลุ่มนักเรียนที่บิดาและมารดามีระดับการศึกษาสูง

ฮัทตัน (Hutton 1979 : 6051 A) ศึกษาเรื่องความสนใจในอาชีพและแรงจูงใจที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพของเพศหญิง จำนวน 351 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ World of Work Inventory และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น พบว่า เพศหญิงกลุ่มที่มีความปรารถนาทางอาชีพสูงจะมีบิดาและมารดามีระดับการศึกษาลดลงถึงกัน ในขณะที่กลุ่มที่มีความปรารถนาทาง

อาชีพค้าปลีกจะมีระดับการศึกษาในระดับสูงกว่าการศึกษาของมารดา

สำหรับงานวิจัยในประเทศ มีดังนี้คือ

พิมพ์ พรอมถกล (2522) ศึกษาพบว่านักเรียนมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกันตามระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยนักเรียนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่รู้หนังสือจะมีความสนใจในอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขายมากที่สุด ส่วนนักเรียนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาขึ้นไป จะมีความสนใจในอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากที่สุด

สมจิต อภิชนาพงศ์ (2523 : 50) พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาตั้งแต่ไม่ได้เข้าศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา มีความสนใจในอาชีพแต่ละประเภทไม่แตกต่างกัน

มารศรี กองเกตุ (2524) พบว่า ระดับการศึกษาของบิดามีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน แต่ระดับการศึกษาของมารดาไม่มีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน

อนงค์ สุกุลู นิภา วัฒนเวทิน และชมาธร พันธุมโพธิ (2529) ต่างพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีบิดามารดามีระดับการศึกษาสูงปานกลาง และต่ำ ต่างมีความสนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการมากที่สุด

5. ระดับรายได้ของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

เอ็มพี (Empey 1956 : 703-709) ศึกษาชั้นของสังคมกับความสนใจในอาชีพพบว่า เด็กชายและหญิงที่มาจากรอบครัวที่มีรายได้สูงจะมีความปรารถนาด้านการศึกษาและอาชีพสูงกว่าเด็กที่มาจากรอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ นอกจากนี้ซูเปอร์ (Super 1957:243) ได้สรุปข้อคิดเห็นไว้ว่า ความสนใจของเด็กต่อการศึกษาคือในวิทยาลัยนั้นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของครอบครัว ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เด็กที่มาจากรอบครัวที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำมีแนวโน้มที่จะมุ่งหวังในอาชีพสูงกว่าบิดามารดา

กินซ์เบอร์ก และคณะ (Ginzberg and Associates, cited by Pietrofera and Howard Splet 1975 : 93) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่มาจากรอบครัวที่มี

รายได้ต่างกันจะมีความคาดหวังต่างกันคือ เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะศึกษาระดับวิทยาลัย เพื่อประกอบอาชีพประเภทวิชาชีพ วิชาการ ที่เขาสนใจ แต่เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะสนใจงานที่เกี่ยวข้องกับงานของบิดาของเขา ซึ่งหมายถึงงานที่ใช้ทักษะหรือกึ่งทักษะ

แบลคเบอร์น (Blackburn 1975 : 4152 A) ศึกษาพบว่านักเรียนที่บิดามารดามีรายได้สูงจะมีความปรารถนาทางอาชีพในระดับสูง

ผลการวิจัยในประเทศ มีดังต่อไปนี้

อัญชลี บุผาพิบูลย์ (2522) พบว่า สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพ

พิมพ์ พรอมถกกล (2522) พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันสนใจในอาชีพไม่แตกต่างกัน

มารศรี กองเกตุ (2524) พบว่ารายได้ของบิดามารดามีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน โดยนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้อันกลางและรายได้สูงจะสนใจงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากที่สุด ในขณะที่นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ระดับต่ำสนใจในอาชีพเกี่ยวกับสำนักงานและงานเสมียน ค่าระดับความสัมพันธ์ของรายได้ของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพของนักเรียนเท่ากับ 0.714

อนงค์ สุกุลคู นิภา วัธนเวคิน และชมาธร พันธุ์โพธิ์ (2529) พบว่านักเรียนที่บิดามารดามีระดับรายได้สูง ปานกลาง และต่ำ ต่างมีความสนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุด

6. ระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนกับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

แบลคเบอร์น (Blackburn 1975 : 4152 A) ศึกษาพบว่านักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง จะมีความสนใจและความต้องการในการศึกษาและประกอบอาชีพในระดับสูงด้วย

ผลการวิจัยส่วนหนึ่งของฟิลิบิน (Philibin 1980 : 4415 A) พบว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษากับความสนใจในอาชีพของนักเรียน ซึ่งสำรวจด้วย Ohio Vocational Interest Survey (OVIS)

สำหรับงานวิจัยในประเทศ มีดังต่อไปนี้คือ

จุมพล ทนนิพานิช (2517) ศึกษาเรื่องแผนการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนดีจะเลือก เรียนแพทย์ และนิติศาสตร์ มากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางหรือระดับต่ำ

อรอนงค์ แจมผล (2525) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะกับความสนใจ ในอาชีพ สมฤทธิ์ผลทางการเรียนกับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนิสิต นักศึกษาปีที่ 2 จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 453 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสำรวจวุฒิภาวะทางอาชีพ มาตรการวัดทัศนคติของใคร่ที่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของแอนดรู โทบอล เจ เวบ ไรท์สโตน และคาร์ล อาร์ คูนซ์ และแบบสำรวจการตัดสินใจเลือกอาชีพซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลปรากฏว่าสมฤทธิ์ผลทางการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพ

อนงค์ สกุลคุ นิภา วันธเนทิน และชมาธร พันธุมโพธิ (2529) พบว่านักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีระดับสมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง ปานกลางและต่ำ ต่างมีความสนใจในหมวดวิชาชีพ วิชาการมากที่สุด

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า แนวความคิดเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ ทฤษฎี พัฒนาการทางอาชีพ ตลอดจนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้สรุปไว้ใน บทนี้ นับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อความสนใจในอาชีพ ซึ่งจะให้นักเรียนมีแนวโน้มที่จะ เลือกประกอบอาชีพนั้น ๆ ในภายหน้า ดังนั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจความสนใจใน อาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 โดยจำแนกตาม ระดับชั้นและเพศของนักเรียน อาชีพของบิดาและมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ระดับรายได้ของบิดามารดา ระดับสมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน พร้อมทั้งเหตุผลของ ความสนใจในอาชีพ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะงานอาชีพที่นักเรียนสนใจ จึงเป็น เรื่องที่มีคุณค่าแก่การศึกษาวิจัย และจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเป็นแนวทางช่วยเหลือนักเรียน ครู-อาจารย์ บิดามารดาและผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนช่วยพัฒนานักเรียนเพื่อให้ สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของ แต่ละบุคคล รวมทั้งความต้องการของตลาดแรงงานต่อไป